

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет залізничного транспорту

Факультет економічний
Кафедра фінансів, обліку і аудиту

РОБОЧА ПРОГРАМА

Назва освітньої компоненти	Фінансовий ринок
Код та назва спеціальності	072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Назва освітньої програми	Управління фінансами, банківська справа та страхування
Рівень освіти	перший (бакалаврський)
Форма навчання	Денна / заочна
Семестр	7
Кількість кредитів ЄКТС	3
Форма підсумкового контролю	екзамен
Розробник програми	Бормотова Марина Валентинівна к.е.н., доцент доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту

ОПИС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Галузь знань: 072 «Управління та адміністрування»

Обов'язкова : цикл професійної підготовки

Курс: 4 / Семестр: 7

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Бормотова Марина Валентинівна, к.е.н, доцент

Профайл викладача – <https://kart.edu.ua/staff/bormotova-mv>

Контактна інформація - bormotova@kart.edu.ua

Час та аудиторія проведення занять: згідно розкладу – <http://rasp.kart.edu.ua>

Сторінка курсу в MOODLE -

<https://do.kart.edu.ua/course/view.php?id=15912>

МЕТА І ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Мета дисципліни – розкриття теоретичних і практичних основ розвитку та функціонування фінансового ринку, як підсистеми фінансових відносин, та набуття практичних вмінь і навичок щодо застосування основних і похідних фінансових інструментів.

Основними завданнями освітньої компоненти є:

- з'ясування об'єктивної необхідності, сутності, функцій, класифікації і ролі фінансового ринку в умовах економіки ринкового типу;
- розкриття сутності та основних відмінностей обігу різних видів цінних паперів;;
- розгляд особливостей функціонування кредитного валютного та фондового ринку;
- засвоєння знань з державного регулювання фінансового ринку

КОМПЕТЕНТНОСТІ І РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності

Заплановані загальні компетентності (ЗК).

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК15. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку фінансового ринку за допомогою інструментарію макро-та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні тенденції фінансового ринку

СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових ринків та їх структури

СК03. Здатність до діагностики стану фінансових ринків

СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

СК06. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансових ринків

СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Результати навчання (ПР):

ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на фінансовому ринку.

ПР03. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових ринків та їх структури.

ПР04. Знати механізм функціонування фінансових ринків

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансового ринку.

ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансових ринків

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансового ринку.

ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових ринків, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПЕРЕДУМОВИ (ПРЕРЕКВІЗИТИ)

Знання здобуті в процесі вивчення дисциплін за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти – «Вступ до фаху», «Фінанси», «Фінанси підприємств», «Гроші та кредити».

ПІСЛЯУМОВИ (ПОСТРЕКВІЗИТИ)

Освітні компоненти підготовки за ОС «магістр» спеціальності D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»: Інвестиційний менеджмент, Фінансовий менеджмент на залізничному транспорті

ВІДПОВІДНІСТЬ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ ГЛОБАЛЬНИМ ЦІЛЯМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДО 2030 РОКУ

Відповідно до резолюції ООН №70/1 та Указу Президента України №722/2019, освітня компонента сприяє досягненню таких Цілей сталого розвитку:

SDG 1 : [Подолання бідності]

SDG 4 : [Якісна освіта]

SDG 8 : [Гідна праця та економічне зростання]

SDG 17 : [Партнерство заради сталого розвитку]

Освітня компонента формує системне розуміння механізмів фінансового ринку як інструменту сталого економічного розвитку та фінансової стабільності. Через аналіз законодавства, ситуаційні завдання, розгляд міжнародного досвіду студенти навчаються аналізувати динаміку фінансових інструментів, оцінювати кон'юнктуру фондового та валютного ринків, особливості ціноутворення на фінансові активи та специфіку функціонування сегментів капіталу, грошей та деривативів у сучасних умовах».

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Модуль 1

Тема 1 Фінансовий ринок: сутність, структура та функції

Сутність фінансового ринку, необхідність і передумови його створення
Принципи та функції фінансового ринку Структура фінансового ринку.
Класифікація фінансових ринків.

Тема 2 Регулювання діяльності на фінансовому ринку.

Органи державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні
Основні форми державного регулювання діяльності з надання фінансових послуг

Внутрішнє регулювання фінансового ринку. Зарубіжний досвід регулювання фінансового ринку.

Тема 3 Фінансові посередники

Сутність фінансових посередників і їх функції. Особливості інвестиційної діяльності фінансових посередників. Суб'єкти банківської системи. Небанківські фінансово-кредитні інститути. Контрактні фінансові інститути. Посередники депозитарно-клірингової діяльності.

Тема 4 Дольові цінні папери на фінансовому ринку.

Основні види цінних паперів. Класифікація цінних паперів за різними ознаками. Види акції. Прості та привілейовані акції – порівняльна характеристика їх інвестиційних якостей та правових аспектів. Вартість акцій та оцінка акціонерного капіталу. Оцінка дохідності акцій. Операції з акціями. Способи сплати дивідендів за цими видами акцій.

Тема 5 Боргові цінні папери на фінансовому ринку.

Поняття облигації як класичного боргового фінансового інструменту. Державні облигації та облигації підприємств.. Облигації підприємств, їх основні види. Оцінка дохідності облигацій.

Сутність векселю як боргового фінансового інструменту, механізм та специфіка його обігу в Україні. Казначейські зобов'язання як основний фінансовий інструмент держави для покриття поточних витрат державного бюджету. Сутність ощадних та депозитних сертифікатів, механізм їх обігу, основні види та ставки нарахування доходів за ними

Тема 6 Похідні фінансові інструменти

Визначення похідних цінних паперів. Основні види похідних цінних паперів. Причина виникнення та функціонування різноманітних видів термінових угод. Специфіка проведення термінових операцій. Основна економічна функція ринку ф'ючерсних контрактів. Поняття ф'ючерсного контракту як основного біржового деривативу. Специфіка їх випуску та функціонування.. Сутність форвардних угод та специфіка їх обігу. Механізм страхування форвардними контрактами. Основні відмінності між ф'ючерсними та форвардними контрактами. Опціон як один із основних видів термінових угод. Специфіка його укладання та особливості обігу на фінансовому ринку. Основні види опціонів. Механізм визначення доходів за опціонами.

Модуль 2

Тема 7 Фінансові послуги

Сутність андеррайтингу та його основні види. Механізм проведення андеррайтингових операцій. Формування ціни на послуги андеррайтера при різноманітних видах андеррайтингу. Поняття агентських послуг. Види агентських послуг та їх сутність. Механізм взаємовідносин між клієнтом та агентом. Сутність лізингу як виду товарного кредиту. Види та форми лізингу. Суб`єкти лізингової діяльності. Лізингові компанії як основні постачальники лізингових послуг. Сутність факторингових операцій. Механізм дії факторингової операції. Формування ціни на факторингові послуги. Поняття форфейтингу. Основні суб`єкти форфейтингових операцій. Механізм форфейтингової операції. Сутність брокерської діяльності. Основні види угод, які укладаються брокерами. Діяльність брокерських контор на фондовому ринку. Поняття дилерської діяльності, її основні види. Роль та функції дилерів на фондовому ринку.

Тема 8 Кредитний ринок

Поняття кредиту та кредитної системи. Функції та роль кредиту в економіці країни. Основи організації кредитного ринку. Характеристика основних видів та форм кредиту. Державний кредит, його форми та види. Класифікація і функції банків у ринковій економіці. Спеціалізовані кредитні установи, специфіка їх діяльності. Основні види банківських операцій. Забезпечені та незабезпечені банківські кредити, умови їх надання. Вартість кредиту та види відсоткових ставок за ним.

Тема 9 Валютний ринок

Поняття валюти України та іноземної валюти. Суб`єкти валютного ринку. Основи функціонування валютного ринку. Конвертованість валюти та валютний курс. Валютний ринок як економічна категорія та його види. Основні види операцій, які проводяться на валютному ринку. Основні функції валютного ринку. Валютні крос-курси та умови, в яких вони застосовуються. Сутність валютних операцій. Поточні операції з валютою. Термінові операції з валютою. Сутність та механізм їх застосування. Валютний арбітраж – його сутність та різновиди. Правила переказу іноземної валюти за межі України.

Тема 10 Фондовий ринок та фондова біржа

Загальна характеристика фондового ринку. Предмет, учасники та процес торгівлі на фондовому ринку. Інструментарій фондового ринку. Фондова біржа як основний суб'єкт діяльності на фондовому ринку. Види фондових бірж, їх роль та функції на фінансовому ринку. Інфраструктура фондового ринку. Види діяльності основних посередників на фондовому ринку України.

Сутність фондової біржі, її види та функції Правила фондової біржі Сутність біржового ринку. Біржові фондові індекси. Рейтинги фондового ринку. особливості біржового ринку України.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

- 1 Дослідження стану фондового ринку України
- 2 Розподіл прибутку акціонерного товариства
- 3 Розрахунок дивідендних виплат.
- 4 Дохідність пайових і боргових цінних паперів
- 5 Похідні цінні папери
- 6 Дослідження стану банківської системи
- 7 Методи розрахунку фондових індексів

САМОСТІЙНА РОБОТА

Вид роботи	Сутність
Опрацювання теоретичного матеріалу	Самостійне вивчення основних понять, категорій і механізмів фінансового ринку ; аналіз законодавчих актів та нормативних документів; опрацювання рекомендованої літератури, електронних ресурсів і матеріалів, необхідних для засвоєння тем дисципліни.
Підготовка до практичних занять	Опрацювання методичних вказівок; виконання розрахункових завдань, робота з інтернет ресурсами і збір статистичної інформації на сайтах НБУ, НКЦПіФР і т.ін. підготовка до обговорення тем, аналіз даних, законодавчих змін та актуальних подій у сфері фінансового ринку.
Виконання індивідуальних завдань	Виконання аналітичних індивідуальних або дослідницьких робіт; підготовка презентацій, порівняльних оглядів, аналітичних записок чи есе; виконання розрахункових робіт
Підготовка до підсумкового контролю	Систематизація та узагальнення знань з усіх тем курсу; повторення ключових понять, законодавчих норм та практичних аспектів; виконання тестових і ситуаційних завдань; підготовка до комплексного оцінювання результатів навчання у формі екзамену.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

№	Тема	Лекції, год	Практичні, год	Самостійна робота, год	Всього, год
1	Фінансовий ринок: сутність, структура та функції	4/1	4/2	4/4	12/7
2	Регулювання діяльності на фінансовому ринку.	2/1	-	6/4	8/5
3	Фінансові посередники	4/1	-	3/8	7/9
4	Дольові цінні папери на фінансовому ринку.	2/1	4/2	4/8	10/11
5	Боргові цінні папери на фінансовому ринку.	4/1	2/2	4/12	10/15
6	Похідні фінансові інструменти	4/1	2	6/10	12/11
7	Фінансові послуги	2/1	-	5/10	7/11
8	Кредитний ринок	2/-	2	4/6	8/6
9	Валютний ринок	2/-	-	4/6	6/6
10	Фондовий ринок та фондова біржа	4/1	1	5/8	10/9
	Всього	30/8	15/6	45/76	90/90

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

У межах навчальних годин, виділених на самостійну роботу передбачено виконання індивідуального завдання, що є одним із засобів оволодіння навчальним матеріалом, формує здатність студента до самоосвіти і автономної діяльності. Завдання передбачає підготовку реферату або наукової публікації (тез конференції, статті). Виконання реферату має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі прочитаних лекцій та практичних занять. Тематику рефератів студент самостійно обирає та узгоджує з викладачем.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання визначаються відповідно до Положення про організацію освітнього процесу УкрДУЗТ (<https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/polozhennja-pro-ooranova-redakcija-2024.pdf>)

При викладанні освітньої компоненти для активізації навчального процесу на практичних заняттях передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як міні-лекції, кейс-технології, семінаридискусії, ділові ігри та ситуаційні завдання. Проведення практичних занять із застосуванням методу аналізу конкретних ситуацій має відмінності від традиційних занять тим, що в його основі лежить аналіз ситуації з виявленням реальної соціальної проблеми, яка може не мати однозначного вирішення.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Формою підсумкового контролю є екзамен. Форма проведення семестрового екзамену – електронне тестування. При проведенні підсумкового контролю у формі електронного тестування використовується набір тестових завдань, які містяться в базі електронних курсів системи дистанційного навчання Moodle для перевірки знань здобувачі освіти.

Методи контролю: усне опитування, поточний контроль, модульний контроль (тести), підсумкове тестування.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Реальні результати навчання студента ідентифікуються та вимірюються відносно очікуваних під час контрольних заходів за допомогою критеріїв, що описують дії студента для демонстрації досягнення результатів навчання відповідно до Положення про контроль і оцінювання якості знань студентів в УкрДУЗТ (<https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/pologennya-pro-kontrol-ta-ocinuvannya-2015.pdf>) та Порядку проведення заліково-екзаменаційної сесії в умовах воєнного стану https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/porjadok_sesija_vijskovij-stan.pdf

Максимальна кількість балів за модуль			
Поточний контроль	Модульний контроль (тести)	Сума балів за модуль	
до 60	до 40	до 100	
Поточний контроль		7 семестр	
1 Виконання практичних робіт протягом модулю Складові:		0 – 30	
● розуміння теоретичного матеріалу;		0 -4	
● правильність і повнота виконання розрахунків;		0-10	
● здатність інтерпретувати нормативні положення у контексті конкретної задачі;		0-3	
● аналітичність, аргументованість висновків		0-2	
● оформлення роботи та дотримання вимог		0-1	
2Поточне тестування		0 – 30	
підсумок		мах 60	
Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100-бальною шкалою	ECTS оцінка
відмінно – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A

добре – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	В
-----------	---	-------	---

	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
задовільно - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
незадовільно - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ПОЛІТИКА КУРСУ

Згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в УкрДУЗТ (<https://kart.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/05/polozhennja-pro-oop-nova-redakcija-2024.pdf>) прозорість, неупередженість оцінювання досягнень студентів є одним із принципів забезпечення якості освітнього процесу

Політика забезпечення дотримання учасниками освітнього процесу академічної доброчесності визначається Кодексом академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту <https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/kodex.pdf>

Основні заходи запобігання та виявлення академічного плагіату визначаються Положенням про організацію освітнього процесу Українського державного університету залізничного транспорту (далі – Університет) <https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/polozhennja-pro-oop-ukrduzt-2021.pdf>

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- 1 Сутність та функції фінансового ринку.
- 2 Класифікація сегментів фінансового ринку за різними ознаками.
- 3 Сутність та форми державного регулювання фінансового ринку
- 4 Сутність фінансових посередників та їх класифікація
- 5 Суб'єкти банківської системи
- 6 Небанківські фінансово-кредитні інститути
- 7 Контрактні фінансові інститути
- 8 Характеристика акції як пайового цінного паперу.
- 9 Види акцій.
- 10 Облігації. Сутність та види за різними ознаками.
- 11 Державні облігації та інші державні цінні папери.
- 12 Сутність векселя як цінного паперу.

- 13 Похідні цінні папери їх характеристика.
- 14 Сутність, властивості та характеристика опційних контрактів.
- 15 Сутність, властивості та характеристика ф'ючерсних контрактів.
- 16 Первинне розміщення цінних паперів. Андерайтинг.
- 17 Сутність лізингу та види.
- 18 Факторингові операції.
- 19 Брокерська діяльність та дилерська діяльність.
- 20 Сутність кредитного ринку та його функції
- 21 Кредитна система
- 22 Основні форми кредитних відносин
- 23 Сутність валютного ринку
- 24 Суб'єкти валютного ринку
- 25 Поточні операції з валютою
- 26 Термінові операції з валютою
- 27 Фондова біржа її види та функції.
- 28 Правила фондової біржі.
- 29 Сутність біржового ринку.
- 30 Біржові фондові індекси.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна література:

1 Акімова Л., Клименко В., Докієнко В. Фінансовий ринок: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2024. 358с.

2 Еш С.М. Фінансовий ринок: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2021. 528с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Esh_Svitlana/Finansovyi_rynok.pdf

3 Фінансовий ринок : підручник : у 2-х т. / Коваленко Ю. М., Ковернінська Ю. В., Онишко С. В., Кужелєв М. О. та ін. ; кер. авт. кол. і наук. ред. Ю. М. Коваленко. - Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. https://duikt.edu.ua/uploads/1_2071_86888486.pdf

4 Фінансовий ринок : навч. посіб. / Н. В. Трусова та ін. ; Тавр. держ. агротехнол. ун-т ім. Дмитра Моторного. Мелітополь : Вид. будинок ММД, 2021.235 с.

Додаткова література:

5 Фінансовий ринок: нач. посібник за заг. Ред. Арутюнян С.С./ Арутюнян С.С., Добринін Л.В., та інші. К.: Друкарня ФОП Гуляєва В.М., 2018. 484 с

6 Бормотова М. В. Фінансовий ринок : конспект лекцій / М. В. Бормотова. - Х. : УкрДУЗТ. 2016. - 82 с.

7 Рамський А.Ю., Жукова Ю.М., Обушний С.М. Ринок цінних паперів у питаннях та відповідях : навч. посіб. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 228 с.

8. Фінансовий ринок : навч. посіб. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Б. І. Пшика; Держ. ВНЗ "Ун-т банк. справи". Львів : Галич-Прес, 2019. 538 с.

Інтернет-ресурси:

1 <http://lib.kart.edu.ua/> (Електронний портал УкрДУЗТ)

2 <http://portal.rada.gov.ua> (Офіційний портал Верховної Ради України);

3 <http://kmu.gov.ua> (Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України);

4 <http://minfin.gov.ua> (Міністерство фінансів України);

5 <https://www.bank.gov.ua> (НБУ);

6 <https://www.nssmc.gov.ua/> (Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку).

7 <https://www.ukrstat.gov.ua/>(Офіційний сайт Державної служби статистики України)

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Матеріально-технічне забезпечення. На навчальних заняттях здобувачі повинні мати: гаджети з можливістю підключення до Інтернету; перевірений доступ до застосунків Microsoft Office: Moodle; Zoom; інстальований на ПК та /або мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point); активований акаунт університетської пошти (student.i.p.@ kart.edu.ua) на Office365.

Інформаційне забезпечення: конспект лекцій, електронна бібліотека навчальної літератури, презентації окремих тем, банк тестів, методичні вказівки до вивчення дисципліни для здобувачів

ВІДОМОСТІ ПРО РОЗРОБНИКІВ

Бормотова М.В., доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту

ВНЕСЕННЯ ЗМІН (ДАТА, СУТЬ, ПІДПИС)

Протокол засідання кафедри фінансів, обліку і аудиту №1 від 29 серпня 2025 р.